

Лекція 4. ПЕРЦЕПТУАЛЬНИЙ РІВЕНЬ МЕХАНІЗМУ СОЦІАЛЬНОГО ПРОЕКТУВАННЯ.

План

4. Перцептуальний рівень механізму соціального проектування.

4.1 Структурні елементи.

4.2 Мова соціального проекту.

4.3. Нормотворча техніка у соціальному проектуванні.

4.1 Складається з таких елементів:

- а) знаки – матеріальні носії особливої функціональної властивості з ідеального відображення дійсності;
- б) соціальні норми – правила, що регулюють суспільні відносини.

Зазначені елементи зв'язуються між собою такими процесами:

- а) розуміння проекту – здатність усвідомлювати основну ідею, смисл проекту у контексті певної проблемної ситуації.

Рекомендується використовувати герменевтичні процедури, насамперед, герменевтичне коло – для того, щоб зрозуміти ціле (наприклад, проблемну ситуацію) слід досягнути його окремі частини (наприклад, її причини та можливості вирішення) і, навпаки, для того, щоб зрозуміти частину (наприклад, можливість вирішення, представлену проектом.

Від герменевтичного кола слід розрізняти «порочне коло» як форму порушення закону достатньої підстави в логіці (приклад: чому молодь – безініціативна? Тому, що вона не здатна щось ініціювати)

б) реалізація проекту – дотриманні (проектна дисципліна) та виконанні (проектна ініціатива) завдань і вимог проекту («італійський страйк – приклад порушення єдності проектної дисципліни та ініціативи»).

4.2 Мова соціального проекту.

У соціальному проектуванні, як правило, використовують письмений знакові системи природних етнічних мов. Але можуть використовуватися і штучні мови науки та техніки (так, в соціальних проектах економічної спрямованості можна зустріти математичні символи, креслення та ін.

Для мови більшості соціальних проектів притаманний *офіційно-документальний стиль*, основні риси якого:

1) *позбавлений індивідуальності характер викладу*, тобто відсутня особлива манера написання того чи іншого автора. Як правило, соціальні проекти прописуються за чітко встановленою документальною формою (назва, актуальність, цілі і завдання, результати, план заходів, аналіз ризиків, комунікативна підтримка та ін.);

2) *експресивна нейтральність* (експресивність — це сила вираження, вияву будь-яких почуттів, переживань, виразність) характеризується рівним, спокійним, емоційно знебарвленим тоном викладу, тобто в тексті соціального проекту не використовуються емоційно або художньо виділені слова, лексичні форми з оцінювальними суфіксами, прислів'я, метафори (образні порівняння) і т.п. Регулятивний характер соціального проектування передбачає використання констатуючих, оповідальних і стверджуючих речень і суперечить використанню питальних, спонукальних речень;

3) *стандартність, стереотипність і формалізація* означає, що для виразу однієї і тієї ж думки використовується один і той самий ряд слів або прийомів, що застосовуються в певній послідовності, використовуються стандартні терміни, стереотипні фрази та вислови, сталі мовні конструкції, мовні кліше;

4) *ясність* — ця вимога визначається насамперед простотою, доступністю словникового запасу. В тексті нормативно-правового акта слід використовувати максимально прості і зрозумілі слова, терміни, звороти і фрази, що широко використовуються у звичайному вжитку і легко сприймаються. Не слід перевантажувати соціальний проект складними граматичними конструкціями, складнопідрядними реченнями, реченнями з однорідними членами, що, вибудовуючись у довгий ланцюжок, ускладнюють сприйняття думки проектувальника;

5) *точність* — ця вимога передбачає однозначність тексту проекту;

б) *економічність* — це максимальна лаконічність мовних засобів. Речення повинні бути стислими, думка проектувальника повинна бути виражена за допомогою мінімальної кількості фраз і термінів, не повинно бути слів без змістового навантаження, невиправданих повторень правових положень;

7) *зв'язність і логічна послідовність*. Збалансованість тексту соціального проекту, його так звана «ланцюжковість» — особлива риса офіційно-документального стилю. Це означає, що у тексті соціальних проектів не припускається лексична і змістова абсурдність, перескакування і розрив думки. Структурні частини проекту розташовуються в послідовності, що забезпечує логічний розвиток теми, перехід від загальних положень до більш конкретних.

У текстах соціальних проектів використовуються чотири види *термінів*:

1) *загальноживані терміни* — це звичайні, широко розповсюджені найменування предметів, якостей, ознак, дій, явищ, які однаковою мірою використовуються в побутовій мові, у художній і науковій літературі, у законодавстві (наприклад, будинок, природа, земля та ін.). У соціальному проектуванні ці терміни використовуються в загальноприйнятому значенні і ніякого спеціального змісту не мають;

2) *професійні (технічні) терміни* — терміни, які запозичені з різних областей спеціальних знань, наприклад, техніки, медицини, економіки, соціології, біології, юриспруденції. Оскільки дана лексика не є

загальноживаною, то її використання в тексті соціального проекту має бути обмеженим. Професіоналізми широко використовуються в соціальних проектах, розрахованих на певне коло адресатів-спеціалістів. Якщо професіоналізми використовуються в соціальних проектах, розрахованих на їх широке застосування значною частиною суспільства, то вони мають супроводжуватися дефініцією в тексті проекту.

Розповсюджена професійна соціально-проектна термінологія:

а) цільова аудиторія (англ. target groups) — групи людей, залучені до соціального проекту, учасники заходів, клієнти, одержувачі послуг та ін.

б) бенефіціари (від фр. benefice — прибуток, користь) – більш вузьке поняття, що позначає безпосередніх адресатів допомоги, обмежену кількість юридичних або фізичних осіб, соціальних груп, яка отримує певні вигоди, що виникають у результаті реалізації проекту

в) стейкхолдери (англ. stákeholder) – зацікавлені фізичні та юридичні особи, які можуть значно впливати на процес підготовки та реалізації соціального проекту;

г) донори проекту – різноманітні організації, органи влади, фізичні особи, що надають фінансово-технічну допомогу для реалізації соціального проекту;

д) гранти (від англ. grant — дар, пожертвування) – грошові або інші засоби, що передаються громадянами та юридичними особами (в тому числі іноземними), а також міжнародними організаціями для проведення конкретних наукових досліджень, розробки законопроектів, підготовки кадрів та інших цілей на умовах, передбачених грантодавцем. Гранти надаються безкоштовно і без повернення;

е) сталість результатів проекту (англ. project sustainability) – здатність певних груп/організацій забезпечити продовження місії, програми, впливу соціального проекту в майбутньому після його завершення.

та ін.

4.3

Нормотворча техніка у соціальному проектуванні – це система мовних та логічних прийомів, методів, спеціальних засобів та процедур вироблення проектних норм у формі положень соціального проекту.

ЛОГІЧНА ФОРМА НОРМОТВОРЧОЇ ТЕХНІКИ:

1) системна організація нормативних конструкцій проекту:

Нормативна конструкція — ідеальна модель суспільних відносин (їх типова схема), що відображає їх складну структурну будову та взаємозв'язок.

Нормативна конструкція є результатом узагальнення, абстрактного мислення, коли формулюється не просто поняття явища, а шляхом аналізу виділяються структурні складові частини (елементи) певного суспільного явища і з них конструюється ідеальна модель.

2) галузева типізація нормативних конструкцій проекту, тобто всі проектні приписи повинні бути викладені в спосіб, що дозволяв би її поєднувати з відповідними суспільними нормативними системами – моральними, корпоративними та правовими.

Типова нормативна конструкція проекту:

а) кількісні та якісні параметри цільової аудиторії (кількість учасників заходів, їх місце проживання, соціальний статус, вік, професія та ін.);

б) кількісні та якісні параметри виконання проектних заходів (кількість продукції/послуг, місце, строки, витрати для виконання, відповідальні особи та ін.);

в) кількісні та якісні параметри заходів моніторингу якості (відповідальні особи, періодичність, форми (звіти, опитування учасників, аудиторські перевірки та ін.).

Нормативна конструкція проекту складається з нормативних положень — *формул, що виражають закінчену думку.*

Відповідно до цільового призначенням розрізняють положення-начала, положення-принципи, положення-дефініції, положення-доручення, положення-інструменти, колізійні положення тощо.

Залежно від методу регулювання дій учасників проекту використовують *імперативні (категоричні)* положення, що закріплюють такий варіант поведінки виконавців проекту, якого вони повинні неухильно дотримуватися, та *диспозитивні* положення, що встановлюють варіанти поведінки, однак дозволяють учасникам проекту самим визначатися з вибором варіантів дій у конкретних ситуаціях.

Залежно від характеру впливу на особу, використовують *заохочувальні положення (положення-стимули)*, що встановлюють можливості одержання учасниками проекту певних пільг і переваг за здійснення проекту, та *рекомендаційні положення*, що встановлюють варіанти бажаної, з точки зору проекту, поведінки.

Залежно від функціональної спрямованості використовуються *регулятивні положення*, які встановлюють права і обов'язки учасників проекту, та *охоронні положення*, які встановлюють способи юридичної відповідальності за порушення прав і невиконання обов'язків, закріплених у регулятивних положеннях.

Регулятивні положення поділяються на *дозвільні (уповноважувальні)* положення, що наділяють учасників проекту певними правами (право діяти у визначений спосіб), *зобов'язувальні положення*, що встановлюють обов'язок учасників проекту діяти певним чином, та *заборонювальні положення*, що встановлюють заборону певних діянь (активних дій або бездіяльності) тощо.